

5. 3. 9 Základy společenských věd

Časové, obsahové a organizační vymezení

ročník	1.	2.	3.	4.
hodinová dotace	0	0	0	4

Předmět je koncipován jako příprava žáků ke zkoušce z občanského a společenskovedního základu na vyšší úrovni obtížnosti a také bere v potaz případnou možnost využít vědomostí a dovedností při přijímacím řízení na vysoké školy v oboru společenských věd, zejména pak v oborech ekonomických studií. Proto také odráží klasickou strukturu společenských věd. Žáci si upevňují a rozšiřují znalosti a dovednosti z vybraných kapitol jak z hlediska životní praxe, tak z hlediska teoretické orientace v oblasti těchto věd.

Čtyřhodinová dotace v této skupině pak odráží její humanitní zaměření a je rozdělena takto:

2 hodiny – tematický okruh **Člověk a ekonomika** prohlubuje orientaci žáka v ekonomických otázkách současného života a propojuje vědomosti a praktické dovednosti

1 hodina – tematické okruhy **Člověk a stát** a **Člověk v mezinárodním prostředí**, které předpokládají základní orientaci v systému politologie, v mezinárodních institucích, porozumění integračním a globalizačním procesům jejich vlivu na všechny sféry lidské činnosti, včetně budování vědomí odpovědnosti člověka za lokální dění a jeho globální důsledky.

1 hodina – tematické okruhy **Člověk a svět** směřuje k porozumění smyslnosti filozofického tázání pro život jedince i lidské společnosti a k formulaci hlavních filozofických problémů jak v dějinách evropského myšlení, tak z hlediska aktuálních potřeb současnosti, **Člověk jako jedinec** a **Člověk a společnost** obsahují znalost základní odborné terminologie z psychologie a sociologie, ale i praktickou část jednotlivých oborů jako je charakteristika osobnostního a sociálního rozvoje, základní povědomost o metodách sociologického výzkumu a interpretaci sociologických dat a tabulek, analýza a posouzení sociologických jevů a tematický okruh **Člověk a právo**, který očekává základní orientaci v systému právní vědy.

Výchovné a vzdělávací strategie – viz kapitola 5.1 pro příslušný předmět

ROČ.	TÉMA	VÝSTUP Žák:	UČIVO	MEZIPŘEDMĚTOVÉ VZTAHY, PRŮŘEZOVÁ TÉMATA, POZNÁMKY
4. oktáva	9.1 ČLOVĚK A EKONOMIKA	▪ charakterizuje úlohu trhu v ekonomice ▪ vysvětlí na příkladu termín obětovaná příležitost ▪ odhadne na konkrétním případě vývoj vztahu nabídky, poptávky a ceny na trhu ▪ identifikuje cenové triky a klamavou nabídku ▪ identifikuje roli marketingu ▪ charakterizuje příčiny a podstatu tržního selhání ▪ vysvětlí na příkladu náklady, výnosy, zisk ▪ stanoví cenu jako součást nákladů, zisku a DPH ▪ rozliší na konkrétních příkladech jednotlivé formy podnikání ▪ orientuje se v možnostech samostatného podnikání ▪ porovná druhy obchodních společností podle ručení, vkladu, způsobu řízení ▪ porovná na konkrétních příkladech podnikání se zaměstnáním ▪ vyhodnotí nabídku různých pracovních příležitostí ▪ identifikuje potřebné předpoklady k získání určitého zaměstnání ▪ vysvětlí rozdíl mezi úkolovou časovou mzdou, hrubou a čistou mzdou, nominální a reálnou mzdou ▪ charakterizuje nezaměstnanost, její podstatu, příčiny, formy a důsledky ▪ orientuje se v situaci ztráty zaměstnání ▪ charakterizuje a rozliší jednotlivé formy peněz a objasní jejich funkci ▪ orientuje se v jednotlivých formách plateb a platebních nástrojů ▪ odliší na příkladech funkci centrální banky a komerčních bank ▪ charakterizuje náplň činnosti bank	Ekonomie a ekonomika Tržní ekonomika ▪ úloha trhu ▪ nabídka a poptávka ▪ marketing Podnikání ▪ náklady, výnosy a zisky ▪ formy podnikání ▪ druhy obchodních společností Zaměstnání ▪ pracovní příležitosti ▪ mzda ▪ nezaměstnanost ▪ zaměstnání a podnikání Peníze a osobní finance ▪ formy a funkce peněz ▪ funkce centrální banky a funkce komerčních bank ▪ bankovní produkty a služby ▪ rozpočet domácnosti ▪ úvěrování ▪ formy investic – investice reálné, investice finanční ▪ cenné papíry ▪ pojištění, sociální a zdravotní pojištění Národní hospodářství a úloha státu v tržní ekonomice ▪ makroekonomické ukazatele – HDP, míra inflace, nezaměstnanost, platební a obchodní bilance, vnější zadluženost ▪ stát a tržní ekonomika ▪ státní rozpočet, příjmové a výdajové položky státního rozpočtu ▪ zásahy státu do tržní ekonomiky, snížení daní, zvýšení úroků ▪ daňová soustava	

		▪ navrhne a posoudí možnosti financování svých potřeb v konkrétních životních situacích a identifikuje rizika s tím spojená ▪ rozliší na konkrétních příkladech různé formy investic a posoudí jejich výnosnosti a riziko ▪ rozliší na konkrétních příkladech různé druhy cenných papírů a stupeň rizika investic do jejich jednotlivých druhů ▪ charakterizuje nejobvyklejší druhy pojištění a vybere vhodný pojistný produkt s ohledem na dané potřeby ▪ postihne vzájemný vztah obecné ekonomické teorie a hospodářské politiky jako praktické ekonomické činnosti ▪ posoudí na konkrétním příkladu vývoj makroekonomických ukazatelů a jejich vliv na životní úroveň občanů ▪ uvede konkrétní příklady zásahu státu do tržní ekonomiky ▪ objasní na příkladech, jak občan přispívá do státního rozpočtu a co z něho získává ▪ rozliší způsob úhrady přímých a nepřímých daní ▪ popíše systém sociálního a zdravotního pojištění, uvede rozdíl mezi pojištěním zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných ▪ posoudí na příkladu, které možnosti sociálních dávek lze využít a kde se získávají bližší informace o jejich poskytování ▪ uvede hlavní charakteristiky ekonomie jako vědní disciplíny ▪ rozliší členění ekonomické teorie na mikroekonomii a makroekonomii ▪ vymezí hlavní proudy soudobého ekonomického myšlení	▪ státní sociální podpora, podpora v nezaměstnanosti Ekonomie ▪ ekonomie jako vědní disciplína, předmět a metody jejího zkoumání, místo ekonomie v systému věd ▪ mikroekonomie a makroekonomie ▪ soudobé ekonomické myšlení	
	9.2 ČLOVĚK A STÁT	▪ uvede hlavní charakteristiky politologie jako vědní disciplíny ▪ vymezí pojem stát ▪ charakterizuje utváření států (prvotní, druhotné)	Politologie ▪ politologie jako věda ▪ základní pojmy Stát	

		▪ rozliší historické i současné typy států ▪ demonstruje na konkrétních příkladech rozdíly mezi unií, federací a konfederací ▪ demonstruje na příkladech vztah mezi občanem a státem ▪ demonstruje na příkladech z dějin 20. století klíčové znaky diktatur ▪ porozumí volebním systémům ▪ orientuje se v programech politických stran ▪ orientuje se v problematice lidských práv ▪ charakterizuje vznik Československa a ČR ▪ charakterizuje český ústavní vývoj ▪ orientuje se v politickém systému ČR ▪ uvede a charakterizuje jednotlivé subjekty státní správy a samosprávy ▪ na konkrétních příkladech demonstruje možnosti participace občanů na správě a samosprávě	▪ tvoření státu ▪ typy států ▪ unie, federace, konfederace ▪ centralizovaný – decentralizovaný stát ▪ vztah občan – stát ▪ diktatura ▪ funkce ústavy ▪ volební systémy ▪ politické strany ▪ lidská práva ČR ▪ vznik ▪ Ústava ČR ▪ politický systém ▪ politické strany v ČR ▪ státní správa a samospráva	
	9.3 ČLOVĚK V MEZINÁRODNÍM PROSTŘEDÍ	▪ charakterizuje historický kontext sjednocování Evropy ▪ uvede příklady významných českých myslitelů a objasní jejich přínos k evropské integraci ▪ objasní na příkladech činnosti orgánů EU, jejich význam a funkce ▪ vymezí cíle OSN, NATO a objasní jejich činnost a fungování ▪ na konkrétních příkladech charakterizuje podíl ČR na jejich činnosti	Evropská integrace a Evropská unie ▪ sjednocování Evropy ▪ přínos českých myslitelů k evropské integraci ▪ orgány EU Mezinárodní organizace ▪ OSN ▪ NATO	
	9.4 ČLOVĚK A SVĚT	▪ identifikuje na konkrétních příkladech zrod filozofického tázání ▪ charakterizuje základní tematiku předsokratovské filozofie ▪ v dosavadním kladení filozofických otázek ▪ identifikuje vliv Platóna a Aristotela v dalším vývoji evropského myšlení ▪ porozumí helénistickým filozofickým školám jako podobám hledání smyslu života	FILOZOFIE Kapitoly z dějin evropského myšlení ▪ předsokratovská filozofie ▪ klasická antická filozofie ▪ helénistické filozofické školy ▪ středověk ▪ renesance ▪ racionalismus x empirismus ▪ osvícenství ▪ německá filozofie	

		▪ charakterizuje základní filozofickou tematiku patristiky a scholastiky a zasadí ji do širšího kulturního a historického kontextu doby ▪ identifikuje duchovní, ekonomické a politické předpoklady renesančního návratu k antice ▪ zhodnotí význam rozvoje experimentální vědy pro podobu novověkého filozofického bádání ▪ rozliší východiska racionalismu a empirismu ▪ porozumí německému idealismu ▪ identifikuje charakteristické znaky hlavních směrů 19/20. století ▪ identifikuje specifická východiska hlavních etických konceptů evropského myšlení: etika ctnosti, hédonismus, utilitaristická etika ▪ charakterizuje filozofická východiska problému svobody	▪ pozitivizmus, kritický racionalismus, strukturalismus, fenomenologie, filozofie existence, fundamentální ontologie a filozofická hermeneutika Gnoseologie ▪ základní pojmy: senzualismus, empirismus, racionalismus, agnosticismus, skepticismus, dogmatismus, subjektivismus, transcendentalismus ▪ základní koncepce pravdy: korespondenční, koherentní, konsensuální	
	9.5 ČLOVĚK JAKO JEDINEC	▪ uvede hlavní charakteristiky psychologie jako vědní disciplíny ▪ charakterizuje činitele psychického vývoje lidského jedince ▪ porovná působení biologických a psychosociálních determinant lidského vývoje ▪ rozliší hlavní psychologické přístupy ▪ vymezí základní temperamentové a charakteristické rysy osobnosti a ilustruje příklady ▪ charakterizuje a zhodnotí různé způsoby řešení náročných životních situací, ilustruje na příkladech ▪ charakterizuje podíl vlastní aktivity jedince na jeho sebeaktualizaci a sebevýchově ▪ charakterizuje jednotlivé druhy lidského učení a jako příklady uvede jejich výsledky ▪ charakterizuje efektivní učení ▪ ilustruje na příkladech vybrané charakteristiky sociální interakce ▪ porozumí problematice specifík a chyb sociální percepce	PSYCHOLOGIE ▪ psychologie jako věda ▪ psychologické přístupy k psychice a k osobnosti ve 20. století a v současnosti ▪ lidský jedinec a jeho vývoj, socializace ▪ psychologická charakteristika osobnosti ▪ motivační vlastnosti osobnosti ▪ potřeby, zájmy, hodnoty, postoje, schopnosti, dovednosti, nadání, talent ▪ náročné životní situace (stres, frustrace, deprivace, konflikt) ▪ sebeaktualizace, sebevýchova ▪ druhy lidského učení ▪ paměť, lidské myšlení ▪ Interpersonální vztahy – interakce, percepce, komunikace	

		▪ charakterizuje zásady efektivní komunikace		
	9.6 ČLOVĚK A SPOLEČNOST	▪ uvede hlavní charakteristiky sociologie jako vědní disciplíny ▪ orientuje se v základních sociologických teoriích ▪ rozliší základní techniky zjišťování informací ▪ vyhodnotí jednoduchou statistickou informaci ▪ rozliší skupiny a agregátní celky ▪ rozumí problematice davů a kolektivního jednání ▪ určí vztah osobnosti a sociální role ▪ rozpozná sociální strukturu a osy stratifikace (demografická, ekonomická, politická, kulturní) ▪ vymezí pojmy status, mobilita, sociální kapitál, prestiž, výkon ▪ zhodnotí problém sociální nerovnosti, sociální distance ▪ identifikuje vztah přírodního a kulturního ▪ objasní vznik a utváření institucí, formování a přenos kulturních vzorců ▪ identifikuje praktické důsledky adaptace a asimilace	SOCIOLOGIE ▪ sociologie jako věda ▪ sociologický výzkum ▪ sociální seskupení (skupiny, dav, hnutí) ▪ sociální role ▪ sociální hnutí ▪ veřejnost a veřejné mínění ▪ sociální struktura ▪ příroda, kultura a společnost ▪ společenské procesy	
	9.7 ČLOVĚK A PRÁVO	▪ vymezí pojmy právo a moc a objasní jejich vzájemný vztah ▪ orientuje se v hierarchickém systému právních předpisů ČR za použití institutu právní síla ▪ identifikuje na příkladech aplikace práva ▪ porozumí pojmu interpretace práva a rozliší jednotlivé druhy interpretace ▪ charakterizuje objektivní a subjektivní právní odpovědnost ▪ rozliší jednotlivé druhy zavinění ▪ orientuje se v klasifikaci právních deliktů ▪ uvede a vysvětlí okolnosti vylučující protiprávnost ▪ rozliší na konkrétních příkladech hlavní typy pojmenovaných smluv, uvede konkrétní závazky ▪ uvede za jakých okolností a jak lze uplatnit reklamační nárok	PRÁVO ▪ právo v praxi Občanské právo ▪ právní vztahy ▪ pojmenované smlouvy ▪ reklamační nárok ▪ občanské soudní řízení Rodinné právo ▪ manželství a rodina ▪ náhradní rodinná výchova ▪ práva a povinnosti manželů Pracovní právo ▪ pracovní poměr ▪ pracovní smlouva ▪ práva a povinnosti zaměstnanců a zaměstnavatelů Trestní právo ▪ trestný čin a přestupek	

		▪ pojmenuje účastníky občanského soudního řízení a vysvětlí, k čemu řízení slouží ▪ vysvětlí právní význam manželství a rodiny ▪ vysvětlí na příkladech možnosti náhradní rodinné výchovy a posoudí rozdíly ▪ posoudí na příkladech, zda nebyla porušena vzájemná práva a povinnosti manželů, rodičů a dětí ▪ na příkladu z praxe posoudí pracovní smlouvu ▪ na příkladu posoudí, zda nebyla porušena práva a povinnosti zaměstnanců a zaměstnavatelů ▪ rozliší trestný čin a přestupek ▪ vymezí podmínky trestní odpovědnosti ▪ pojmenuje na příkladu účastníky trestního řízení ▪ rozliší hlavní náplně vybraných právnických profesí ▪ vysvětlí význam Ústavního soudu ▪ popíše strukturu systému obecných soudů	▪ trestní řízení Právní ochrana ▪ právní profese ▪ Ústavní soud ▪ struktura soudů	
--	--	--	---	--